

5 באוקטובר 2016

לכבוד
רב ניצב רוני אלשיך
מפכ"ל
משטרת ישראל
המטה הארצי, ירושלים
בפקס: 02-5428118

שלום רב,

הנדון: אלימות משטרתית ופגיעה בלתי חוקית במפגינים חרדים בקריית גת

אנו פונים אליך נוכח דיווחים ועדויות, שלפיהם עשו שוטרי משטרת ישראל שימוש לרעה בסמכויות השיטור שלהם, פיזרו משמרת מחאה חוקית שלא כדון, עצרו מפגינים חרדים ועשו שימוש בכוח מופרז כנגדם בניסיונות שלא הצדיקו נקיטת פעולות אלה, והכל כפי שיפורט להלן.

1. בצהרי יום חמישי, 15 בספטמבר 2016, הגיעו לקריית גת כ-17 תלמידי ישיבה חרדים מבית שמש במטרה לקיים משמרת שקטה מול ביתו של רב העיר, הרב משה האבלין, במחאה נגד מה שהוגדר על ידם כשיתוף הפעולה של הרב ותמיכתו בגיוס חרדים.
2. את דרכם לקריית גת עשו המפגינים במיניבוס, לאחר ששכרו את שירותיו של נהג ירושלמי שמתפרנס מהסעות. מעדות הנהג וממכלול העובדות שליקטנו עולה שלא הייתה היכרות מוקדמת בינו לבין המפגינים, וכי רק בדיעבד נודע לו על מטרת נסיעתם.
3. המפגינים ירדו מהמיניבוס והנחו את הנהג להמתין להם כחצי שעה, שלאחריה יחזיר אותם לבית שמש. הם צעדו לעבר ביתו של הרב אך נתקלו בקבוצת אנשים, ככל הנראה תלמידיו של הרב, שתקפו אותם במטרה לסלקם מהמקום. המפגינים לא נגררו אחר הפרובוקציה ופנו לדרך חלופית עד שהגיעו לקרבת ביתו של הרב, נעמדו מולו והחלו לקרוא קריאות וסיסמאות.
4. לא עברו דקות אחדות ולמקום הגיע מספר רב של שוטרים. השוטרים שהורו להם להתפזר תוך חמש דקות, שאחרת ייעצרו. המפגינים נשמעו להוראה וצעדו על המדרכה אל עבר המיניבוס שהמתין להם.
5. בעת שעלו אל המיניבוס, הגיע שוטר ודרש מהנהג את למסור את פרטיו ואת רישיון הנהיגה שלו. מיד לאחר מכן ולתדהמת המפגינים שכבר ישבו בתוך הרכב, עלה אליו השוטר והורה לנהג להסיע אותו ואת המפגינים אל תחנת המשטרה של העיר.
6. כאשר הגיע המיניבוס אל תחנת המשטרה, הורה השוטר למפגינים לרדת ממנו. חלק מהמפגינים, שהיו שרויים בבלבול מההתנהלות המשטרה ולא יכלו להבין מדוע נגררו אל התחנה, מיאנו לרדת מהמיניבוס. בתגובה לכך נעמד שוטר בפתח הרכב וריסס את היושבים בו, לרבות הנהג, בגז פלפל. המפגינים נסו מן הרכב, תוך שאחד מהם נופל ונחבל, והוכנסו אל תחנת המשטרה.

7. כל המפגינים שהגיעו אל תחנת המשטרה נעצרו והובאו בפני שופט רק ביום למחרת, ולאחר מכן שוחררו לביתם, דקות ספורות לפני כניסת השבת. חלקם נאלצו לחתום על צו הרחקה ממקום ההפגנה ומהעיר קריית גת, נאסר עליהם ליצור קשר עם הרב ובני משפחתו, והם נדרשו לחתום ערבובת עצמית בסך 5,000 ₪ להבטחת קיום התנאים ולהפקיד ערבון כספי כתנאי לשחרור.
8. נהג המיניבוס, שנפגע אף הוא מן הגז, נלקח לחקירה ושוחרר רק כעבור 3 שעות. רכבו, המשמש כמקור פרנסתו העיקרי, נשאר תפוס על ידי המשטרה מבלי שנאמר לו מתי הוא יוכל לקבל אותו בחזרה, והוא הצטווה לחזור לתחנה ביום ראשון. רק כעבור שבוע ימים שבמהלכו נותר הנהג מובטל מאונס, שוחרר הרכב, וגם זאת - לאחר שהוטל עליו עיקול, ולאחר שהנהג נדרש לחתום על כתב התחייבות עצמית בסך 1500 ₪, ולהפקיד 3000 ₪.
9. יצוין, כי בתקופה האחרונה התקיימו מספר משמרות מחאה מול ביתו של הרב האבלין באותו נושא - ובהם נטלו חלק מפגינים מפלגים שונים בעדה החרדית. לטענת המשטרה, שבוע לפני משמרת המחאה נשוא מכתבנו, נכנסו מספר מפגינים אל שטח ביתו של הרב האבלין והטרידו את יושביו. מכל מקום, למפגינים שבענייננו לא היו יד ורגל באותו אירוע והם אפילו אינם משתייכים לקהילה שממנה באו משתתפיו.
10. ממכלול העדויות שאספנו על האירוע עולה, שהתנהלות המשטרה בעניין שלפנינו, מתחילתו ועד סופו, חרגה מהוראות הדין, גבלה בהתעמרות והתעללות חסרות פשר, ופגעה בזכויות המפגינים, הנהג ובחופש המחאה.

א. הוראת פיזור שלא כדין ופגיעה בחופש המחאה

11. לפי עדות נציג המשטרה בבית המשפט "מפקד התחנה הנחה לעכב" את המפגינים "בגין **התקהלות בלתי חוקית**". בהתאם לפקודת המשטרה, הפגנה שמשתתפים בה פחות מחמישים אנשים או הפגנה שלא כוללת נאום בנושא מדיני, אינה טעונה רישיון ואינה מהווה עבירה רק בשל כך שהיא נעשית ללא רישיון (ור' גם סעיפים 7-8 להנחיית היועמ"ש בדבר חירות ההפגנה; סעיף 6.6 לפקודת המטה הארצי בדבר רישוי אספות ותהלוכות). הנפת שלטים, קריאת סיסמאות ושימוש במגפון - פעולות המחאה הלגיטימיות שגררו את המתקפה וההתעמרות במפגינים - אינם "נאום בנושא מדיני", ולא היה בהם דבר שיבסס עבירה של התקהלות בלתי חוקית בניגוד לפקודת המשטרה.
12. בדומה לזה, אין בנסיבות העניין ולו אחת שיכלה לבסס חשד **להתקהלות אסורה** כהגדרתה בסעיף 151 לחוק העונשין. כאמור לעיל, וכפי שגם עולה מהגרסה שהציגה המשטרה במהלך הדיון בבית המשפט, המדובר היה בקבוצת מפגינים קטנה, שהתכוונה לקיים משמרת מחאה בת חצי שעה. המפגינים עמדו מעבר לכביש מול בית הרב, קראו קריאות והניפו שלטים, אך לא נהגו באלימות ולא ניסו להתקרב אל הבית. ההפגנה נמשכה דקות אחדות בלבד, עד שלמקום הגיעו שוטרים במהירות שיא והורו למפגינים להתפזר, שאז המפגינים "נענו לקריאות השוטרים", ופנו ללכת אל המיניבוס שאמור היה להסיעם חזרה לביתם.
13. נראה שהסיבה היחידה להכרזה על משמרת המחאה כהתקהלות אסורה ולמעצרים של המפגינים הייתה "עצם הגיעם לביתו" וקיום משמרת המחאה - הא ותו לא. כפי שהסביר נציג המשטרה בבית המשפט: "מדובר ברב עיר... שמפריעים את מנוחתו ולא מפסיקים להגיע לביתו" (ראו בהתאמה: (עמ' 4 לפרוטוקול, ש' 24); עמ' 3, שורות 25-23).

14. אלא שמשמרת המחאה שבענייננו, כשלעצמה, לא הייתה אלא חלק ממימוש חופש המחאה של המפגינים, ולא היה בהתנהגות המפגינים דבר "הנותן לאנשים שבסביבה יסוד סביר לחשוש שהמתקבלים יעשו מעשה שיפר את השלום". רוצה לומר, שלא התקיימו במפגינים נסיבות שיקימו עילה לטפול עליהם את העבירה של התקהלות אסורה ולהורות להם להתפזר.
15. בנסיבות אלו, כיוון שלא היה מתום בהתנהגות המפגינים, נעשה ניסיון לשוות נופך של חומרה למעשיהם באמצעות קשירתם להפרות סדר וחוק שביצעו (לטענת המשטרה) גורמים אחרים. "זה מראה", הסביר נציג המשטרה, "שאין בכוונתם להפסיק והם לא נרתעים ממערכת החוק (עמ' 3 לפרוטוקול, שורות 23-25).
16. אכן, לבד מחובתה להגן על חופש המחאה, נושאת המשטרה במשימות חשובות נוספות לרבות השמירה על הסדר הציבורי, על שלום הציבור - ובכלל זה שלומו של רב העיר. אלא שלא דיי בכך שמפגינים אחרים - אפילו חרדים, אפילו באותו נושא - פגעו בסדר הציבורי כדי להקים עילה לדרוס את חופש המחאה של המפגינים שבענייננו.
17. לא דיי היה בחשש כלשהו שאירועי העבר, כפי שאלה תוארו על ידי המשטרה, כדי להקים חשש ממשי שהמפגינים "יעשו מעשה שיפר את השלום", ולא כל שכן לא היה חשש ממשי ברמת הסתברות של קרוב לוודאי - אמת המידה שנקבעה בפסיקה כתנאי לפגיעה בחופש ההפגנה בעילה של התקהלות אסורה. יתר על כן, בשים לב למיעוט המפגינים מזה ולכוח המשטרתי הנכבד שנכח במקום מזה, הרי שאפילו היו המפגינים מתחילים להתפרע ולהפר את הסדר הציבורי - דבר שלא היה בדעתם לעשות - היו בידי השוטרים כל האמצעים הנדרשים כדי להשיב את הסדר על כנו במהירות וביעילות.
18. כיוון שמשמרת המחאה הייתה חוקית, ההכרזה עליה כהתקהלות אסורה, עיכוב המפגינים, חקירתם ומעצרים היו בלתי חוקיים, ובוודאי שלא התקיימו הנסיבות להשתמש נגדם בגז. משכך, וכפי שנקבע במקרים דומים בפסיקה, גם לא קמה למפגינים חובה לעזוב את השטח לפי הוראת השוטרים, ואף עמדה להם הזכות להתנגד למעצר בכוח סביר (ר' למשל ע"פ 136/51 פּרנְקֶל נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד ה', 1602, 1605, ע"פ (ב"ש) 329/84 מדינת ישראל נ' בני כהן, פ"מ תשמ"ה (2), 100, 104; ת"פ 3701/00 מדינת ישראל נ' ברוך מרזל 14.10.2001).
19. מכל מקום, בענייננו אין חולק שמייד לאחר שהשוטרים הורו להם להתפזר ולהתפנות מהמקום, נענו המפגינים לכל הוראות, ועל כן לא קמה כל הצדקה למעצרים ולאלימות שהופעלה נגדם.

ב. ריסוס המפגינים בגז פלפל

20. בעת שהמיניבוס הגיע לתחנת המשטרה, סירבו חלק מהמפגינים לרדת ממנו, ובתגובה ריסס אותם שוטר בתרסיס שזוהה על ידי המפגינים כגז פלפל. הגז פגע בכל יושבי המיניבוס, לרבות הנהג, שהחלו להשתנק ומיהרו לצאת מן האוטובוס.
21. השימוש בגז הפלפל נעשה בניגוד לכל דין. על פי נהלי המשטרה, יש להימנע משימוש בכוח אלא אם יש התנגדות פעילה למעצר חוקי או ניסיון להימלט ממנו; לצורך פיזור התקהלות פרועה; לצורך התגוננות בפני התקפה או למניעת מעשה פשע הכרוך באלימות.
22. כפי שתואר לעיל, מעצר של המפגינים היה ללא בסיס חוקי, ועל כן התנגדות, ולא כל שכן התנגדות פסיבית, למעצר בלתי חוקי אינה מהווה ככלל עבירה של הפרעה לשוטר. אך גם אם נניח

שמעצר המפגינים היה כדין, הרי נהלי המשטרה קובעים שלושה עקרונות יסוד בשימוש בכוח: **מתן אזהרה מוקדמת** בדבר הכוונה להפעיל אמצעי זה, תוך מתן שהות לציית להוראות השוטרים; **מדרג אמצעים** – השימוש בשימוש בכוח יעשה מהקל אל החמור, וככלל, אין לעשות שימוש באמצעי חמור מבלי שנעשה ניסיון קודם לכן להשיג את המטרה שבגינה הופעל באמצעים קלים יותר; **מידתיות** – הפעלת הכוח כלפי מפגינים, אף במצבים של הפרת סדר, חייבת להיות סבירה, מידתית ומוגבלת להשגת המטרה שבגינה הופעל. כל הכללים והתנאים לשימוש בכוח הופרו במקרה שלפנינו.

23. ראשית, על פי העדויות שאספנו, השוטר המרסס אכן נתן אזהרה למפגינים שישבו במיניבוס קודם להפעלת תרסיס הגז, אבל בניגוד לנהלים, הוא לא חיכה פרק זמן סביר - למעשה לא חיכה כלל - ולא אפשר למפגינים לציית להוראה ולצאת מן המיניבוס, אלא מיהר לרסס את היושבים מיד לאחר האזהרה.

24. שנית, המפגינים לא הפגינו אלימות או תקפו את השוטרים אלא סרבו לרדת מהמיניבוס. במצב דברים זה, היה על השוטרים לנסות להוציאם מן המיניבוס באמצעים אחרים קלים יותר. כך, למשל, הבאת כוח משטרתי מתוגבר על מנת להוציאם מהמיניבוס.

25. שלישית, ריסוס המפגינים בעודם יושבים במיניבוס מנוגד לנוהל הפעלת תרסיס פלפל לפיו חל איסור על הפעלת התרסיס במקומות סגורים, אלא בנסיבות חריגות וקיצוניות שלא התרחשו במקרה דנן (סעיף 3.ה3 לנהל). כן קובע הנהל כי השימוש יעשה רק במקרים מסוימים המפורטים בו ו"בתנאי שלא ניתן בנסיבות העניין להשתלט על החשוד ללא שימוש באמצעים, או כאשר יש חשש ממשי כי מגע פיזי עם החשוד עלול לגרום לנזק גדול יותר, לשוטר או לחשוד מהנזק שעלול להיגרם כתוצאה מהשימוש בו".

26. כפי שעולה מפרוטוקול דיון המעצר של המפגינים, נראה כי השוטרים הרלוונטיים לא דיווחו אודות השימוש בגז כלפי המפגינים. שנשאל נציג המשטרה אודות תלונות המפגינים בהקשר זה השיב: "אם הם היו אומרים את זה היינו בודקים את זה. יכול להיות שהשוטר שכח לרשום. זה ייבדק" (עמ' 8 לפרוטוקול, שורות 1-2). למותר לציין, כי השמטת אירוע הפעלת תרסיס הגז כלפי המפגינים מדוחות הפעולה ו/או המעצר מסכל את היכולת למצות את הדין עם השוטרים שסרחו, ואף מנוגד לחובת הדיווח שחלה על המשטרה על פי נהליה.

ג. האשמות חסרות שחר

27. בדיון המעצר שהתקיים בעניינם של המפגינים, נאחז נציג המשטרה בטענות קש מופרכות על מנת להצדיק את ההתנהלות הפסולה והאלימה של המשטרה כלפי המפגינים. כך, למשל, לפי דברי נציג המשטרה בדיון, **עצם הגעתם לאזור מגוריו של הרב היוותה עברה של פגיעה בפרטיות** (עמ' 4 לפרוטוקול, שורות 21-24). מטבע הדברים, כל הפגנה מול בית מגורים פוגעת בפרטיות, אלא שבית המשפט העליון כבר חיווה דעתו בעניין לגבי האיזון בין חופש הביטוי לבין הזכות לפרטיות. נסיבות המקרה שלפנינו רחוקות עד מאוד מהפרת האיזון האמור, והשימוש בעבירה של פגיעה בפרטיות חושף תפיסה מעוותת ומסוכנת שלפיה כל הפגנה מול ביתו של איש ציבור מהווה עבירה על החוק.

28. גם ייחוס העברה של "העלבת עובד הציבור" היה מופרך ומקומם. נקדים ונאמר, שבשלה העת לביטול העברה המעליבה של "העלבת עובד ציבור". זכותו הבסיסית של אזרח בחברה חופשית - לגבש דעה לגבי התנהלותם של בעלי שררה, לאחר שנחשף למלוא הדעות והעמדות בעניין- אמורה

להיות מובנת מאליה. דיון חופשי, חיוני ובוועט לגבי התנהלותם של עובדי ציבור בכירים כגון רב העיר האבלין, לא רק שאינו פוגע בתקינות תפקודה של המערכת השלטונית, אלא מהווה תנאי יסודי לשמירתו. משכך, ועד ביטולה של עברה זו, יש למנוע את הרחבת השימוש בה באופן העלול לערער את ההגנה על חופש הביטוי, כפי שאכן עולה מגישתו של בית המשפט העליון.

29. מכל מקום, בנסיבות המקרה שלפנינו, לא היה ולו בדל ראיה להתגבשות עבירה של "העלבה": כך, כשנשאל נציג המשטרה בדיון הם יש אינדיקציה לכך שהמפגינים העליבו עובד ציבור הוא השיב "בוודאי, הצעקות, הקללות כלפי הרב". משנשאל בהמשך "יש ציטוטים?", השיב: "לא, אין ציטוטים, הם [השוטרים – ש.א.ח] שמעו צעקות בשפה לא ברורה" (עמ' 6 לפרוטוקול, שורות 15-20). נדמה, כי כל מילה כתובה נוספת בנקודה זו תהא מיותרת.

ד. ההתעמרות בנהג המיניבוס

30. ההיטפלות לנהג המיניבוס שהסיע את המפגינים לקריית גת מקוממת וחמורה במיוחד. כפי שכבר הסברנו, הנהג נשכר להסיע את המפגינים למקום. עדותו של נציג המשטרה בדיון המעצר מחזקת את טענות הנהג כי הוא לא נטל חלק בהפגנה, ואינו משתייך לקהילה שאליה משתייכים המפגינים (עמ' 4 לפרוטוקול, בשורות 5-6).

31. חרף זאת, רכבו נתפס ושחרר רק כעבור שבוע ימים, דבר שמנע ממנו לעבוד ולהתפרנס. רק לאחר חקירות וטרטורים שנכפו עליו, הצליח הנהג לשחרר את המיניבוס מהתפיסה המשטרתית אך גם זאת בכפוף לעיקול שמוטל על כלי הרכב, ולהפקדה של סכומי כסף נכבדים.

32. נחזור ונציין שהנהג אפילו לא ידע מהי מטרת הנסיעה שלשמה נשכרו שירותיו, אבל אפילו היה יודע שנוסעיו מבקשים לקיים משמרת מחאה, לא היה בכך כדי להצדיק את מסכת העינויים שעבר ואת הפגיעה, שעדיין נמשכת, במטה לחמו וברכושו. אכן, למשטרה נתונות סמכויות מרחיקות לכת בכל הנוגע לתפיסה ועיקול של "חפצים" אבל בנסיבות העניין, השימוש בסמכויות אלו הוא חסר תוחלת ונחזה כהתעמרות שכל מטרתה להרתיע נהגים קשי יום, על מנת שלא יסיעו מפגינים בכלל ומפגינים חרדים בפרט.

ה. פרופיילינג

33. אנו רואים בחומרה רבה את הניסיון המכפיש והנפסד של המשטרה לייחס למפגינים שהשתתפו במשמרת מחאה לגיטימית התנהגות פלילית לרבות "מסוכנות", "איומים", ו"דריסה ברגל גסה את מערכת אכיפת החוק" (עמ' 3 לפרוטוקול). כל זאת, אך ורק מפני ש"אתרע" מזלם והם מזוהים עם הקהילה החרדית, שאיתה מזוהים גם מפגינים אחרים שהשתתפו באירועים קודמים מול ביתו של הרב, וחשודים לכאורה בביצוע עבירות פליליות.

34. **העובדה שהמפגינים שבענייננו חובשים כובע שחור ופניהם עטורות בפאות מסולסלות וזקן אינה מהווה הצדקה לזהות אותם באופן אוטומטי כ"חשודים המידיים".** התייחסות לכל החרדים כאל "מקשה אחת" היא מפלה ומהווה פרופיילינג אתני (Racial Profiling), דהיינו ייחוס מסוכנות לאדם בשל השתייכותו לקבוצה גזעית, אתנית, לאומית או דתית, גם כאשר אין מידע או אינדיקציה הקושרים אותו באופן אישי וישיר לפעילות המסכנת את הציבור.

35. הידיעה של אדם שמעצר, חקירה והאלימות שסבל ניחתו עליו אך ורק בשל השתייכותו הדתית והקהילתית – מרכיב רב משמעות בזהותו – מקבעת תחושות קשות של נחיתות ועלבון. השימוש

בתיוג כלפי חרדים מעודד סטיגמה חברתית שלילית כלפיהם, ומעמיד אותם בסיטואציה מעליבה ומשפילה, פוצע את המרקם העדין של החברה הישראלית, ובסופו של דבר גם פוגע בתפקוד המשטרה ובאמון שהציבור רוחש לה.

סוף דבר

36. **מכל האמור עולה חשש כבד כי פיזור משמרת מחאה לגיטימית, מעצרים של המפגינים, שימוש בכוח נגדם בנסיבות שתוארו לעיל – הינן פעולות שנועדו לשדר את המסר הפסול, כי המפגינים מול ביתו של הרב, בדומה לכל מי שמשתתף במחאה נגד הסכם גיוס חרדים לצה"ל, הם פורעי חוק ש"נמצאים על הכוונת", ויוצרים בקרב הפעילים אפקט מרתיע מפני הצפוי להם באם ימשיכו בפעולות המחאה.**

37. תוצאתן של פגיעות אלו, מעבר לפגיעה במפגינים הספציפיים, היא יצירת אפקט מצנן המרתיע אזרחים ממימוש זכותם הדמוקרטית למחות, ופגיעה חמורה בדיון הציבורי.

38. לאור כל האמור לעיל נבקש שתנקוט בצעדים הבאים :

א. להורות על בדיקה מערכתית מיידית של התנהלות המשטרה במשמרת מחאה זו ושל השימוש לרעה שנעשה בסמכויות השיטור, ומצוי הדין עם האחראים לכך.

ב. לבטל את צווי ההרחקה שהוצאו נגד המפגינים שהשתתפו במשמרת המחאה ולהשיב אליהם כל תשלום כספי שנאלצו לשלם בגין מעצרים הלא חוקי.

ג. לבטל את העיקול שהוטל על רכבו של נהג המיניבוס ולהשיב אליו כל תשלום כספי שנאלץ לשלם בלא כל עוול בכפו.

ד. לפעול לריענון ההנחיות הנוגעות לאופן פיזור הפגנות בידי המשטרה בתחנת קירית גת, ולהנחות את השוטרים לנהוג באיפוק מירבי במהלך הפגנות, כך שישמרו זכויות היסוד לחופש הביטוי ולחופש המחאה, כמו גם הזכות לשמירה על חירותם ושלמות גופם של המפגינים.

39. בשל חומרת האירועים המתוארת במכתבנו, נודה לתשובתך המהירה.

בכבוד רב ובברכה,

שרונה אליהו חי, עו"ד

העתקים :

תנ"צ שאול גורדון, היועץ המשפטי למשטרת ישראל, בפקס : 02-5898762
ניצב דוד ביתן, מפקד מחוז דרום, משטרת ישראל, בפקס : 02-5898988
סנ"צ אבי אלקסלסי, מפקד תחנת קריית גת, בפקס : 08-9781420